

کاربرد نانو ذرات در روان کارها به عنوان ماده افزودنی ضدسایش

عباس تقی پور^{۱*}، اسماعیل ابراهیمی قلعه تکی^۱

^۱مرکز تحقیقات مواد و انرژی، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی، دزفول، ایران.

دریافت: پاییز ۹۷ پذیرش: پاییز ۹۷

چکیده

در سیستم های مکانیکی، اصطکاک یکی از مهم ترین عوامل اتلاف انرژی محسوب می شود. استفاده از روان کار مناسب یکی از راه های مؤثر برای کاهش اصطکاک می باشد. روغن با کیفیت بالا منجر به افزایش کارایی، کاهش خرابی قطعات، صرفه جویی در هزینه، جلوگیری از اتلاف انرژی و کاهش مصرف سوخت می شود. نانو ذرات به عنوان یک ماده ی افزودنی در روان کارها سبب بهبود خواص آن ها و یک عامل مهم برای صرفه جویی در انرژی یک سیستم مکانیکی می تواند مورد بررسی قرار گیرد. هدف این پژوهش مطالعه خواص ضد سایش روغن صنعتی مهم Shell omalla SG220 حاوی نانو ذره سیلیکا در گیربکس ماشین- آلات دوار می باشد. این پژوهش از دو مرحله تشکیل شده است. در مرحله ی اول نانو ذره ی اکسید سیلیسیم با غلظت های ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۴wt% به روغن پایه اضافه شد. برای پراکنده کردن نانو ذرات درون سیال پایه و دستیابی به یک نانوسیال پایدار از سورفکتانت Span 80 و دستگاه اولتراسونیک پروبی استفاده شد. پایداری استاتیک نانوسیالات ساخته شده به صورت دیداری مورد بررسی قرار گرفت. در مرحله ی دوم پژوهش، آزمون استاندارد چهار ساچمه و ضریب اصطکاک بر روی روغن پایه و نانوروان کارهای ساخته شده انجام گرفت. نتایج به دست آمده از آزمون بیانگر کاهش میانگین ۷/۴٪ میزان سایش و کاهش ۱۰٪ ضریب اصطکاک در نمونه های حاوی نانوذره بود.

*عهده دار مکاتبات: taghipoor@iaud.ac.ir

کلمات کلیدی: نانوذرات، روغن گیربکس، سایش، آزمون چهار ساچمه

۱- مقدمه

یکی از راه های مؤثر در کاهش میزان اصطکاک و گرمای ناشی از آن در سیستم های مکانیکی، استفاده از روان کار مناسب می باشد. روان کارها عمدتاً به منظور ایجاد بستری مناسب جهت درگیری سطوح در حال حرکت به منظور جلوگیری از سایش و کاهش میزان اتلاف انرژی های اصطکاکی و انتقال حرارت تولیدی در تجهیزات دوار ایفای نقش می کنند. به منظور بالا بردن کیفیت روغن و کاهش خرابی های ناشی از عدم روانکاری مناسب و صحیح، راهکارها و روش های جدیدی ابداع شده است. انتخاب روغن مناسب حاوی افزودنی های خاص و سپس انجام پایش وضعیت مستمر منجر به افزایش طول عمر تجهیز و کاهش توقفات ماشین برای تعمیر می شود. در سال های اخیر به دلیل عدم کارایی کافی روان کننده های سنتی و متداول در کاهش اصطکاک و کیفیت پایین آن ها و از طرف دیگر با ظهور و گسترش روز افزون فن آوری نانو موجب پیدایش نسل جدیدی از نانو روان کار شده است. اساساً نانو روان کارها مخلوط همگنی از مایع-جامد می باشند که از ترکیب عناصر فلزی و غیر فلزی جامد با قطر حدوداً ۱۰۰ نانومتر با افزودن به روغن پایه تولید می شوند. بسیاری از پژوهشگران گزارش داده اند که این ترکیبات نانو به دلیل

مساحت سطح ویژه بسیار بالا می توانند با بهبود خواص ضد سایش و کاهش اصطکاک قابل ملاحظه، باعث افزایش راندمان و کاهش هزینه ها شوند [۱]. در بررسی های بیشتر در خصوص روان کاری با افزودنی ذرات نانو نشان می دهد که هر نانو ذره ویژگی های خاصی در روان کار ایجاد می کند [۲ و ۳]. نانوذرات به دلیل اندازه، شکل و دیگر خواص منحصر به فردشان به عنوان نوع جدیدی از افزودنی ها پدیدار گشته اند. نانو روان کارها نوعی افزودنی روان کار پایه اند که خواص روان کاری و خواص انتقال حرارت بهبود یافته نسبت به روان کارهای متداول دارد [۴]. نانو ذرات مختلفی برای این منظور معرفی شده اند. استفاده از این نانو ذرات مشکلاتی همچون عدم حلالیت و یا پراکندگی مناسب در محیط روغن نیز به همراه دارند که برای رفع این معطل از پوشش های آلی استفاده می شود. گونه های مختلفی از نانو ذرات به روغن های پایه اضافه می شوند. این نانو ذرات می توانند به مواد پلیمری، فلزی یا مواد ارگانیک یا غیر ارگانیک افزوده و یا به صورت یک لایه پوشش روی سطوح مواد اضافه شوند [۵ و ۶]. در تحقیقات چند سال اخیر روش های بسیار مختلفی را به منظور بهبود خواص روان کاری روغن پایه گسترش داده اند. استفاده از مواد افزودنی مختلف با خواص منحصر به فرد برای تقویت خواص فیزیکی، شیمیایی و مکانیکی روان کارهای پایه یکی از این راه ها می باشد.

جدول ۱: مشخصات فنی روغن Shell Omalla SG220 [۱۱]

ویژگی‌ها	روش	Omalla SG
شاخص ویسکوزیته بر اساس استاندارد ایزو	ISO3448	۲۲۰
ویسکوزیته سینماتیکی در ۴۰ درجه سانتی‌گراد (مترمربع بر ثانیه)	ISO3104	۲۲۰
ویسکوزیته سینماتیکی در ۱۰۰ درجه سانتی‌گراد (مترمربع بر ثانیه)	ISO3104	۱۹/۴
شاخص ویسکوزیته	ISO2909	۱۰۰
چگالی (kg/m ³) در ۱۵ سانتی‌گراد	ISO12185	۸۹۹
نقطه اشتعال (سانتی‌گراد)	ISO2595	۲۴۰
نقطه ریزش (سانتی‌گراد)	ISO3016	-۸

نانو ذره‌ی انتخابی در این پژوهش شامل نانو ذره‌ی اکسید سیلیسیم به صورت ذرات کروی با حداکثر قطر ۲۰ نانومتر و خلوص ۹۹٪ می‌باشد. این نانوذره به دلیل ارزانی و در دسترس بودن و قابلیت توزیع و پراکندگی مناسب و تشکیل نانو سیال پایدار و همچنین ساختار کروی آن در این پژوهش استفاده شد. مشخصات فنی این نانو ذره در جدول (۲) ذکر گردیده است.

جدول ۲: مشخصات فنی نانو ذره اکسید سیلیسیم

مشخصات فنی	سیلیسیم
اندازه قطر (نانومتر)	۱۱-۱۳
سطح ویژه (m ² /gr)	۲۰۰
شکل هندسی پودر	کروی
رنگ	سفید
ظرفیت حرارتی ویژه (J/kg.k)	۷۳۰
چگالی (kg/m ³)	۲۴۰۰

شکل ۱ تصویر TEM نانو ذره‌ی اکسید سیلیسیم مورد استفاده در این پژوهش را نشان می‌دهد که دارای قطر میانگین ۱۹ نانومتر می‌باشد. مهمترین ویژگی برای انتخاب این نانو مواد ساختار کروی بودن آن‌ها می‌باشد زیرا نانو ذرات با ساختار کروی خواص تریبولوژیکی بهتری از خود نشان می‌دهند و با نفوذ به خلل و فرج سطوح و پر کردن ناهمواری‌ها به دلیل کوچکی و سطح ویژه زیاد به سادگی روی هم می‌لغزند و باعث کاهش سایش و اصطکاک و کاهش انرژی مصرفی و تولید دما می‌شوند. غلظت نانو ذرات تأثیر زیادی در عملکرد نانو روان کارها دارد، به گونه‌ای که غلظت‌های بالا ($wt\% < ۵/۰$) موجب رسوب ذرات بر روی قطعات شده و ذرات بزرگتر همانند ناخالصی‌ها موجب ایجاد خراش بر روی سطوح شده و اصطکاک افزایش می‌یابد. همچنین در غلظت‌های خیلی پایین ($wt\% < ۵/۰$) نانو ذرات نمی‌توانند سطوح اصطکاکی را به طور کامل پوشش بدهند و در نتیجه عملکرد خوبی ندارند. بنابراین غلظت مورد استفاده باید در حد بهینه باشد که در اکثر پژوهش‌های قبلی، غلظت در محدوده‌ی

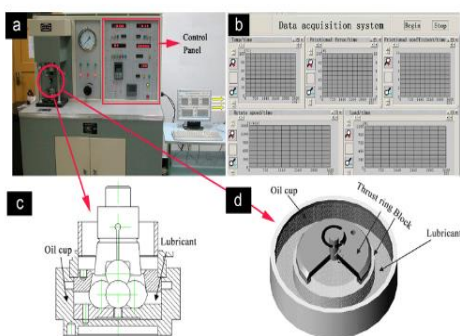
در واقع خواص روان کارها با اضافه کردن افزودنی‌های شیمیایی مخصوص به روغن پایه تغییر می‌کند. واو و همکارانش، در سال ۲۰۰۷ خواص روان-کاری دو نوع روغن شامل روغن موتور API-SF و روغن پایه حاوی نانوذرات CuO، TiO₂ و نانوالماس را بررسی کردند. آزمایش‌های اصطکاک و سایش به کمک یک دستگاه آزمون لغزشی رفت و برگشت انجام گرفت. نتایج آن‌ها نشان داد که نانوذرات افزوده شده به روغن‌ها تأثیر بسزایی در کاهش اصطکاک و سایش داشته‌است. به گونه‌ای که ضریب اصطکاک در روغن‌های API-SF و روغن پایه، حاوی نانوذرات بترتیب ۱۸/۴٪ و ۵/۸٪ کاهش و علاوه بر این عمق شکاف‌های سایشی به ترتیب ۱۶/۷٪ و ۷۸/۸٪ در مقایسه با روغن فاقد نانوذرات CuO کاهش یافت [۷]. کوو و همکارانش، در سال ۲۰۱۰ رفتارهای روان کاری روغن معدنی را بررسی کردند. خواص فشار نهایی و ضد سایشی آن‌ها با استفاده از دستگاه آزمون دیسک روی دیسک تحت بارهای عمودی مختلف ارزیابی شد و نتایج آن‌ها بیانگر بهبود خواص روان کاری نانو روغن‌ها نسبت به روغن‌های فاقد نانوذرات بود [۸]. براساس یافته‌های جیاوو در سال ۲۰۱۱ خواص ضد سایشی Al₂O₃ در مقایسه با SiO₂ کمتر است ولی خاصیت نفوذ پذیری بهتری دارد. اگرچه هر کدام از این نانو ذرات به تنهایی خواص روان کاری برابری دارند و انتظار می‌رود که ترکیب این دو ماده با هم خواص بهتری را ارائه دهد [۹]. یانگ در سال ۲۰۱۴ با بررسی روغن پایه سیلیکون و نانو ذرات نقره دریافت که یک فیلم سه لایه‌ای شبیه ساختار ساندویچ باعث کاهش اصطکاک و سایش می‌گردد و لایه درونی به عنوان یک بستر اولیه برای چسبیدن نانو ذرات بر روی پایه سیلیکونی عمل می‌نماید. لایه وسطی که حاوی نانو ذرات نقره است قادر به افزایش ظرفیت حمل بار و لایه بیرونی، فیلم روغن خود آرایی شده‌است که نرم بوده و می‌تواند تنش برشی را کاهش دهد [۱۰]. در این پژوهش به طور خاص گیربکس پمپ P-2101 واحد اسید پتروشیمی فن‌آوران بندر ماهشهر که در آن روغن Shell Omala G220 مصرف می‌شود به عنوان ماشین مورد مطالعه انتخاب شد و پس از ترکیب نانو ذره‌ی اکسید سیلیسیم با روغن این تجهیز و انجام آزمون‌های سایش و ضریب اصطکاک جهت مقایسه با روغن بدون نانو مواد مورد بررسی قرار گرفت.

۲- مواد و روش‌ها

۲-۱ ساخت نانو روان کارها

در این پژوهش، از یک روغن صنعتی مهم و پرکاربرد در گیربکس ماشین‌آلات دوار به نام Shell Omalla SG220 که یک روغن پایه سنتتیک است به عنوان روغن پایه استفاده شد. مشخصات فیزیکی این روغن در جدول (۱) ذکر گردیده است. این روغن جزء روغن‌های پر مصرف و گران قیمت در صنعت پتروشیمی می‌باشد و با توجه به نیاز به افزایش طول عمر و همچنین بهبود خواص روان کاری آن، مدنظر قرار گرفت.

به منظور بررسی تأثیر نانو مواد بر خواص سایشی روغن، نمونه‌ها شامل روغن پایه و روغن حاوی نانو مواد تهیه و آزمون سایش مطابق استاندارد ASTM D2266 توسط دستگاه نشان‌داده‌شده در شکل (۳) انجام شد. در آزمون مورد نظر سه نمونه روغن دارای ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۴wt٪ نانو سیال حاوی اکسید سیلیسیم و یک نمونه فاقد نانو سیال برای مدت زمان مشابه ۶۰ دقیقه و تحت بار ۴۰ کیلوگرم و دور ۱۵۰۰rpm قرار گرفتند و پس از انجام آزمون میزان خراش متوسط ساچمه‌ها اندازه‌گیری و اعلام شد.

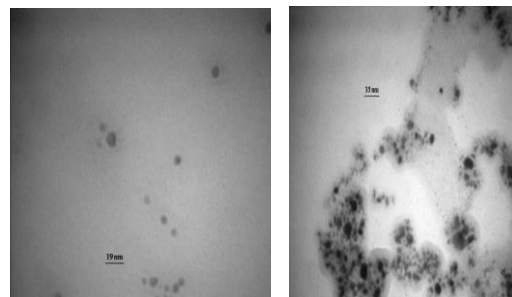

شکل ۳: تصویر شماتیک دستگاه چهار ساچمه مورد استفاده در پژوهش [2]

۲-۳ آزمون اندازه‌گیری ضریب اصطکاک

برای اندازه‌گیری تأثیر نانو مواد در روغن روان‌کار بر میزان اصطکاک، آزمون ضریب اصطکاک ایستایی (μ_s) و ضریب اصطکاک جنبشی (μ_k) انجام شد. این آزمون مشابه تست چهار ساچمه از چهار نمونه روغن حاوی ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۴wt٪ نانو سیال و یک نمونه روغن پایه استفاده شد. روش آزمون مطابق استاندارد ASTM G115 می‌باشد که دستگاه به‌کار گرفته شده در این آزمون از دو صفحه لغزنده ساخته شده که روی هم قرار گرفته‌اند. صفحه بالایی دارای ابعاد ۵۲×۴۹ میلی‌متر و وزن معادل ۳۹۰/۷ گرم می‌باشد. صفحه پایینی ثابت و صفحه بالایی قابلیت حرکت و لغزش دارد. با اعمال نیروی افقی به صفحه رویی نیروی لازم جهت لغزش به آرامی افزایش می‌یابد تا زمانی که صفحه‌ی بالایی شروع به حرکت نماید و اصطلاحاً در آستانه حرکت قرار گیرد در این لحظه بیشینه نیروی لازم ثبت می‌شود. با تقسیم بیشینه نیروی ثبت شده بر نیروی ایجاد شده توسط وزن صفحه، ضریب اصطکاک ایستایی به دست می‌آید. برای اندازه‌گیری ضریب اصطکاک جنبشی میزان نیرو برای لغزش صفحه در فاصله ۳۰ میلی‌متری اندازه‌گیری و ثبت شد و با تقسیم میانگین نیروهای ثبت شده بر نیروی ایجاد شده توسط نیروی وزن صفحه بالایی، ضریب اصطکاک جنبشی بدست آمد. این آزمون یکبار بدون حضور روغن، یکبار با حضور روغن بدون افزودنی نانو و یکبار با حضور روغن حاوی نانو و تزریق آن بین صفحات انجام شد و مقدار ضریب اصطکاک ایستایی و جنبشی در هر آزمون ثبت شد. مشخصات فنی دستگاه اندازه‌گیری ضریب اصطکاک در جدول (۳) ذکر شده است.

۰/۱ تا ۵wt٪ به عنوان غلظت بهینه نانو ذرات بیان شده است [۱۲ و ۱۳].

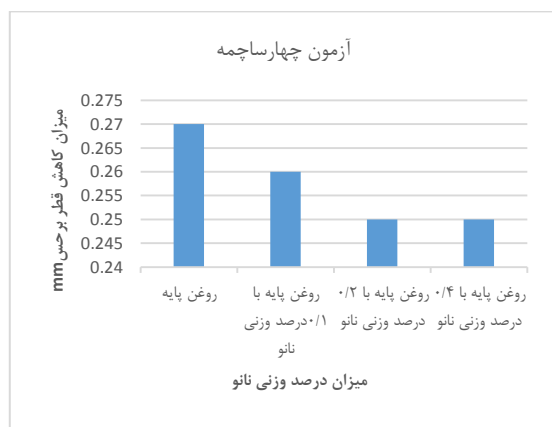
شکل ۴: تصویر TEM نانو سیلیکا

در این پژوهش به منظور پیشگیری از مشکلات ناشی از رسوب نانوذرات بر روی اجزای گیربکس و نیز دستیابی به نمونه‌های پایدار از غلظت ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۴wt٪ برای ساخت نانو روان‌کارها استفاده شد. برای پراکنده کردن نانو ذرات درون سیال پایه و دستیابی به یک نانوسیال پایدار از سورفکتانت Span 80 و دستگاه اولتراسونیک پروبی استفاده شد. این نوع همزن اولتراسونیک که تصویر آن در شکل (۲) نشان داده شده است به علت تماس مستقیم پروب با سیال توزیع بسیار بهتری حاصل می‌شود. همچنین سورفکتانت و نانوذرات با نسبت ۱:۱ به روغن پایه افزوده شدند. سپس نمونه‌ها برای مدت زمان ۳۰ دقیقه تحت امواج اولتراسونیک با توان ۴۰۰ وات قرار گرفتند. پایداری استاتیک نانوسیالات ساخته شده به صورت دیداری مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور همه نمونه‌های ساخته شده درون ظروف شیشه‌ای کاملاً شفاف ریخته شده و برای مدت زمان ۶ ماه در یک محیط کاملاً ساکن نگهداری شدند و روند تغییرات ایجاد شده در آن‌ها به صورت دوره‌ای و پیوسته مشاهده و ثبت گردید. نتایج به دست آمده نشان داد که افزودن نانو ذره‌ی اکسید سیلیسیم به روغن هیچ‌گونه تغییر حالتی در آن ایجاد نمی‌کند و با گذشت زمان هیچ‌گونه رسوب و تغییر فازی مشاهده نشد که بیانگر پایداری بسیار خوب این نانو سیال می‌باشد.

شکل ۵: دستگاه اولتراسونیک پروبی مورد استفاده در پژوهش

۲-۴ آزمون سایش توسط دستگاه چهار ساچمه

شکل ۴: مقدار کاهش قطر ساجمه‌ها در اثر سایش در چهار نمونه روغن

کاهش قطر نشانگر کاهش سایش در قطعه به دلیل وجود نانو سیال می‌باشد. به خاطر این مسئله است که در مقیاس میکروسکوپی که سطوح مجاور و در تماس با هم صاف و صیقلی نیستند مقدار زیادی قله و فرو رفتگی در سطح فلز وجود دارد. با حضور نانو سیال این خلل و فرج پر می‌شوند و اصولاً سطوح زبر از بین می‌روند. در نتیجه امکان برهم کنش سطوح تیز بر یکدیگر از بین می‌رود و مقدار سایش کم می‌شود. لازم به توضیح است در صورتی که از درصد نانوی زیادی استفاده شود، اولاً امکان کلوخه شدن و چسبیدن نانو ذرات به یکدیگر فراهم می‌شود. از طرفی با پر شدن خلل و فرج سطوح این سطوح به صورت یک جسم اضافه فلزی بین سطوح در حرکت ایجاد مزاحمت می‌کنند. در این پژوهش انتظار می‌رفت در غلظت ۰/۴٪ سایش کمتری حاصل شود که این گونه نشد و اثر آن با غلظت ۰/۲٪ یکسان شد. علت آن می‌تواند توزیع غیر یکنواخت نانو ذرات در این ترکیب باشد. نتایج در جدول (۴) و شکل (۴) ذکر شده است.

۳-۲ بررسی نتایج حاصل از آزمون ضریب اصطکاک

هدف از انجام آزمون فوق، بررسی و مقایسه عملکرد سیال روان کار حاوی نانو سیال با سیال پایه در برابر اصطکاک می‌باشد. برای این منظور دونمونه روغن شامل روغن پایه و دیگری ترکیب روغن حاوی نانو با غلظت‌های وزنی ۰/۱wt٪، ۰/۲wt٪ و ۰/۴wt٪ تهیه و آزمون انجام شد. در گام نخست دو صفحه بدون تزریق مایع روان کار و به صورت خشک روی هم می‌لغزند. در تست دوم بین صفحات روغن حاوی نانو سیال و در تست سوم روغن پایه بین صفحات لغزان قرار می‌گیرد. نتایج در جدول (۵) ذکر گردیده است.

جدول ۵: نتایج حاصل از آزمون ضریب اصطکاک		
نمونه	ضریب اصطکاک ایستایی	ضریب اصطکاک جنبشی
بدون روغن	۰/۳۱۳	۰/۲۲۱
نانوروان کار (۰/۱٪)	۰/۲۵	۰/۲۱
نانوروان کار (۰/۳٪)	۰/۲۳۵	۰/۲۰۱

جدول ۳: مشخصات فنی دستگاه اندازه‌گیری و ثبت ضریب اصطکاک [11]

مشخصات فنی دستگاه		پارامترهای قابل اندازه‌گیری و ثبت
رنج اعمال نیرو	۰/۱ تا ۱۰۰ نیوتن	سرعت خطی برحسب میلیمتر بر دقیقه
سرعت	۱۰۰-۲۰۰ میلیمتر بر دقیقه	نیروی اصطکاک بر حسب نیوتن
دما	محیط	ضریب اصطکاک (μ)
سایز	۴۴۰ میلیمتر طول، ۳۰۰ میلیمتر عرض و ۵۵۰ میلیمتر ارتفاع	اطلاعات سیستم
وزن دستگاه	۲۵ کیلوگرم	
نیروی محرکه دستگاه	AC ۲۲۰، تک فاز	XP ویندوز
قابلیت استفاده برای مواد فلزی، پلاستیکی، لاستیکی، سرامیکی، کاغذ، و...		کاربری ساده و آسان
قابلیت استفاده هم به صورت تر و هم خشک		قابلیت ثبت و رکورد متوسط دامنه
نیروی اصطکاک / ضریب اصطکاک		قابلیت ثبت زمان واقعی و فضای ذخیره اطلاعات

۳- نتایج و بحث

۳-۱ بررسی و نتایج حاصل از آزمون چهار ساجمه

به منظور بررسی عملکرد روغن حاوی نانو بر میزان سایش بین سطوح از چهار نمونه شامل روغن پایه و روغن حاوی ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۴wt٪ نانو سیال برای تست سایش استفاده شد. نتایج با اندازه‌گیری متوسط قطر سایش ساجمه‌های نمونه‌ها با هم، در جدول (۴) نشان داده شده است.

جدول ۴: مقایسه آزمون چهار ساجمه روغن پایه و روغن حاوی ۰/۱، ۰/۲، ۰/۴wt٪ نانو ذره

روغن پایه	نانوروغن ۰/۴٪	نانوروغن ۰/۲٪	نانوروغن ۰/۱٪	نام آزمون
۰/۲۷	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۲۶	آزمون چهار ساجمه

[2] T. Luo, X. Wei, X. Huang, Tribological properties of Al_2O_3 nanoparticles as lubricating oil additives, *Elsevier*, Vol. 40, No. 5, (2013) 7143-7149.

[3] D.X. Peng, Y. Kang, R.M. Hwang, S.S. Shyr, Y.P. Chang, Tribological properties of diamond and SiO_2 nanoparticles added in paraffin, *Tribol. Int.* 42 (2009) 911-917.

[4] G.L.X. Liu, B. Qin, D. Xing, Y. Guo, R. Fan, Investigation of the mending effect and mechanism of copper nano-particles on a tribologically stressed surface, *Tribology Letters*, Vol. 17, No. 4, pp. 961-966, 2004.

[5] میری مقدم، سید هادی، زینالی هریس، سعید (۱۳۹۱)، "بررسی تجربی اثر افزودنی های نانو ذرات بر روی عملکرد حرارتی روغن ترانسفورماتور"، پایان نامه کارشناسی ارشد فنی مهندسی شیمی دانشگاه فردوسی مشهد.

[6] اتفاقی، احسان الله؛ محتسبی، سید سعید (۱۳۹۰)، بررسی تاثیرات نانو ذرات بر روی خواص روغن موتور و عملکرد آن میزان کاهش سایش، فصل نامه علمی، پژوهشی تحقیقات موتور، سال هفتم، شماره ۲۴.

[7] Y. Wu, W. Tsuia, T. Liub, Experimental analysis of tribological properties of lubricating oils with nanoparticle additives, *Wear*, Vol. 262, Nos. 7-8, (2007) 819-825.

[8] B.C Ku, et al., Tribological Effects of Fullerene (C60) Nanoparticles Added in Mineral Lubricants According to Its Viscosity, *International Journal of Precision Engineering and Manufacturing*, 11,(2010) 607-611.

[9] D. Jiao, S. Zheng, The tribology properties of alumina/silica composite nanoparticles as lubricant additives, Available online 26 January 2011 Elsevier *Applied Surface Science* 257 (2011) 5720-5725.

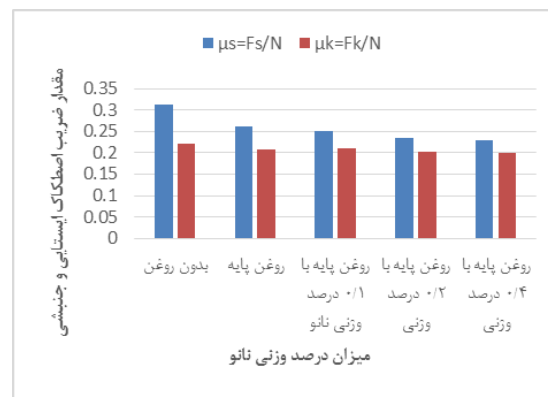
[10] Gu. Yang et al, Preparation of sandwich-like self-assembled n-octanethiol film containing doped silver nanoparticles on silicon wafer and evaluation of its tribological properties, *Materials Research Bulletin*, 55, (2014) 88-94.

[11] [Http://www.irannano.org](http://www.irannano.org)

[12] J. Lee, S. Cho, Y. Hwang, C. Lee, S. Kim, Enhancement of lubrication properties of nano-oil by controlling the amount of fullerene nanoparticle additives, *Tribology Letters*, Vol.28, No.2,(2007) 203-208.

[13] W.Li, S.Zheng, B. Cao, S. Ma, Friction and wear properties of ZrO_2/SiO_2 composite nanoparticles, *J. Nanopart Res*, 13 (2011) 2129-2137.

نانوروان کار (۰/۴٪)	۰/۲۳	۰/۲
روغن پایه	۰/۲۶۱	۰/۲۰۸

شکل ۵: مقایسه ضریب اصطکاک ایستایی و جنبشی روغن پایه و روغن حاوی نانو سیال

همان طور که از شکل (۵) مشخص است با افزودن نانو ذره اکسید سیلیسیم به روغن پایه ضریب اصطکاک ایستایی تقریباً ۱۰ درصد کم شد و همچنین ضریب اصطکاک جنبشی حدود ۳/۶ درصد کاهش یافته است. در توجیه علمی می توان به این مسئله اشاره کرد که نانوذرات ریز کروی با نفوذ بین خلل و فرج سطوح درگیر یک لایه محافظ مرمتی تشکیل می دهند و سطوح زبر را می پوشانند و این ذرات کروی با کاهش سطوح درگیر به نقاط تماس همانند بلبرینگ های غلتشی، ماهیت لغزش را به غلتش تبدیل می کنند و باعث کاهش چشمگیر اصطکاک می شوند. چون نیروی راه اندازی و حرکت اولیه برای شروع حرکت بیشتر است در نتیجه نیروی اصطکاک ایستایی هم بیشتر است و با گذشت زمان و حرکت سطوح نیروی کمتری برای حرکت نیاز است.

۴- نتیجه گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر نانو ذرات بر روی خاصیت ضدسایشی روغن گیربکس بود. برای این منظور نانو ذره اکسید سیلیسیم با درصدهای وزنی ۰/۱٪، ۰/۲٪ و ۰/۴٪ به روغن صنعتی مهم و پرکاربرد در گیربکس ماشین آلات دوار به نام Shell Omalla SG220 افزوده شد. ابتدا برای پراکنده کردن نانو ذرات درون سیال پایه و دستیابی به یک نانوسیال پایدار از سورفکتانت Span 80 و دستگاه اولتراسونیک پروجی استفاده شد. سپس آزمون استاندارد چهار ساچه و ضریب اصطکاک بر روی نانو روان کارهای ساخته شده و روغن پایه انجام گرفت که نتیجه آن کاهش میانگین ۷/۴٪ میزان سایش و کاهش ضریب اصطکاک ایستایی و جنبشی به ترتیب به میزان ۱۰ و ۳/۶٪ در نمونه های حاوی نانو ذره اکسید سیلیسیم نسبت به روغن پایه بود.

مراجع

[1] A.Akinci, S. Sen, U. Sen, Friction and wear behavior of zirconium oxide reinforced PMMA Composites, 2013 Elsevier Part B 56 (2014) 42-47.

